

**ДО СЪДИЯ ЛОЗАН ПАНОВ-
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВЪРХОВНИЯ
КАСАЦИОНЕН СЪД**

СТ А Н О В И Щ Е

от Красимир Влахов- заместник на председателя и ръководител на
Гражданска колегия на Върховния касационен съд и
Дария Проданова- заместник на председателя и ръководител на Търговска
колегия на Върховния касационен съд

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,

Във връзка с постъпило предложение вх.№ 4272/ 18.04.2017 г. от
съдиите при СРС Атанас Додов, Филип Савов и Васил Петров и младши
съдията при СГС Константин Кунчев, допълнено с вх.№ 7161/ 23.06.2017
г., предлагаме на Вашето внимание следното становище:

1. По въпроса, **поражда ли вещнопрехвърлителен ефект постановлението за възлагане в хипотезата, при която имотът, обект на изпълнението, е възложен на привиден кредитор, е налице противоречива практика.** Според едното становище, привидният кредитор не може да запази никакви права, придобити в един материално незаконосъобразен изпълнителен процес, и дължи връщане на всичко получено от него дори в качеството му на купувач на публична продажба, тъй като е получено без основание /Решение № 123 от 31.03.2015 г. по гр.д.№ 4298/14 г. на IV г.о., Решение № 19 от 10.08.2015 г. по гр.д.№ 1812/14 г. на IV г.о., Определение № 260 от 13.05.2015 г. по ч.т.д.№ 2820/14 г. на I т.о./. В аналогичен смисъл е и Решение № 105/ 2016 от 06.01.2017 г. по гр.д.№ 1091/16 г. на II г.о., в което се приема, че при възлагане на имота, върху когото е насочено изпълнението, в полза на вискателя, при отпадане на изпълнителното основание, въз основа на което е предприето принудителното изпълнение върху имота, последният ще се счита собственост на длъжника поради липса на изпълняемо право, което да оправдае транслирането на собствеността. Обратното становище е застъпено в Решение № 145/ 2014 от 24.07.2015 г. по гр.д.№ 1770/14 г. на II г.о., според което влязлото в сила постановление за възлагане, с което имотът, върху когото е насочено

изпълнението, е възложен на вискателя, поражда транслативен ефект по отношение на собствеността, независимо от наличието или липсата на изпълняемо право, и действителността на продажбата не би могла да се оспорва на други основания освен изрично предвидените в чл.496, ал.3 ГПК /чл.384, ал.3 ГПК-отм./.

2. По въпроса, дали има качеството на длъжник в изпълнителното производство или трето за изпълнението лице този, който е дал своя вещ в залог или ипотека за обезпечаване на чужд дълг в хипотезата, при която изпълнението е насочено върху това имущество, е налице противоречива практика. Според едното становище, лицата по чл.429, ал.3 ГПК имат качеството на страна-длъжник в изпълнителното производство, щом изпълнението е насочено върху даденото от тях обезпечение на чуждото задължение, тъй като по силата на закона са обвързани от субективните предели на издадения срещу длъжника изпълнителен лист /Определение № 97 от 05.03.2015 г. по ч.гр.д.№ 6100/14 г. на I г.о. и Решение № 30 от 07.03.2016 г. по гр.д.№ 5217/15 г. на IV г.о./ Тезата е споделена и в Решение № 355/ 2015 г. от 18.01.2016 г. по гр.д.№ 1897/15 г. на IV г.о., в което е прието, че собственикът, учредил вещно обезпечение на чужд дълг, по силата на закона е в правното положение на длъжника по изпълнителния лист. Според друго становище, обективизирано в Решение № 53 от 21.07.2010 г. по т.д.№ 104/10 г. на I г.о., разпоредбата на чл.429, ал.3 ГПК задължава третото лице да търпи изпълнителни действия по отношение на собствената му вещ, независимо, че не е длъжник на вискателя, но не променя процесуалното му качество на трето лице в изпълнителното производство. Така противоречиво разрешаваният въпрос за процесуалното положение на лицата по чл.429, ал.3 ГПК е от важно практическо значение от гледна точка на допустимите способи на защитата им в изпълнителното производство, тъй като процесуалният закон урежда по различен начин защитата на длъжника и на третите лица, чиито права са засегнати от изпълнението /чл.435, чл.439 и чл.440 ГПК/, а също и предвижда различен съдопроизводствен ред за разглеждане на жалбите им /чл.437, ал.1 и 2 ГПК/.

Това противоречие в практиката на Върховния касационен съд е намерило отражение и в практиката на окръжните съдилища по същия въпрос. Така според Решение от 14.12.2015 г. по гр.д. № 622/2015 г. на Окръжен съд – Враца, Решение № 1335/ 15.07.2015 г. по гр.д. № 1495/2015 г. на Окръжен съд – Пловдив и Определение № 982/ 21.04.2015 г. по гр.д. № 206/2015 г. на Окръжен съд – Бургас, разпоредбата на чл.429, ал.3 ГПК предвижда, че изпълнителният лист има сила срещу лице, дало своя вещ в залог или ипотека за

обезпечение на дълга, когато вискателят насочва изпълнението върху тази вещ. Същата не променя процесуалното му качество на трето лице в изпълнителното производство, поради което допустимостта на жалбата следва да бъде преценявана именно от тази гледна точка, като се съобразява, че по силата на чл.435, ал.4 ГПК трето лице може да обжалва действията на съдебния изпълнител, само когато изпълнението е насочено върху вещи, които в деня на запора или възбраната се намират във владение на това лице, при което по силата на чл.437, ал.2 ГПК жалбата подлежи на разглеждане в открито заседание с призоваване на жалбоподателя, длъжника и вискателя. Тезата е възприета и в Решение № 1916/11.12.2015 г. по гр.д. № 2848/2015 г. на Окръжен съд – Пловдив и Решение № 2127/20.05.2015 г. по гр.д. № 124/2015 г. на Окръжен съд – Благоевград, в които е посочено, че тази постановка е в сила и за приобретателя на ипотекирания имот, който се явява трето за изпълнението лице и на това основание разполага с правата по чл.435, ал.4 ГПК.

Обратното становище е застъпено в Определение № 1577/21.03.2016 г. по гр.д. № 941/2015 г. на Окръжен съд – Благоевград, Решение № II-21/08.06.2016 г. по гр.д. № 1524/2015 г. на Окръжен съд – Бургас, Определение от 28.10.2015 г. по гр.д. № 2937/2015 г. на Окръжен съд – Варна и Решение от 29.10.2015 г. по гр.д. № 1621/2015 г. на Окръжен съд – Варна, които приемат, че на основание чл.429, ал.3 ГПК издаденият срещу длъжника изпълнителен лист има сила и срещу лицето, ипотекирало имота си за обезпечаване задължението му, както и срещу неговия частен праводател за ипотекирания имот, от което следва, че тези лица се явяват длъжници по изпълнението, когато вискателят е насочил изпълнението си върху имота, и на това основание могат да обжалват действията на съдебния изпълнител само в изрично посочените в чл.435, ал.2 ГПК случаи.

3. По въпроса за приложимостта на разпоредбата на чл.113 ЗС при конкуренция между вещните права върху един и същ имот, придобити от двама или повече купувачи по публични продажби в различни производства по индивидуално принудително изпълнение срещу един и същ длъжник, практиката на съдилищата при действието на чл.496, ал.2 ГПК в първоначалната редакция на разпоредбата /изм.ДВ, бр.49 от 2012 г./ е била непоследователна. Според едното становище, в разглежданата хипотеза правилото на чл.113 ЗС намира приложение, като конкуренцията относно принадлежността на правото на собственост

следва да бъде разрешена в полза на този от купувачите на публичната продан, чието постановление за възлагане е издадено и вписано по-рано /Решение № 50 от 25.02.2011 г. по в.гр.д.№ 27/11 г. на Шуменския окръжен съд/. Според другото становище, релевантният момент, съобразно който следва да се разреши конкуренцията на вещни права, е датата на издаване на постановлението за възлагане, а не влизането му в сила или последващото му вписване, тъй като жалбата не спира изпълнението, а същевременно чл.496, ал.2 ГПК в редакцията до влизане в сила на ЗИД на ГПК /ДВ, бр.49/ 2012 г./ предвижда, че „от деня на постановлението за възлагане купувачът придобива всички права, които длъжникът е имал върху имота” /Решение № 1445 от 14.12.2012 г. по в.гр.д.№ 1372/12 г. на Пловдивския апелативен съд, недопуснато до касационно обжалване с Определение № 275 от 23.05.2013 г. по гр.д.№ 2640/13 г. на I г.о./. В мотивите на цитираното определение по чл.288 ГПК е посочено, че решението на Пловдивския апелативен съд е съобразено със задължителната съдебна практика по чл.290 ГПК /Решение № 365 от 22.10.2012 г. по гр.д.№ 17/12 г. на I г.о./, относимо към първоначалната редакция на чл.496, ал.2 ГПК, докато новата редакция, според която купувачът придобива правата на длъжника с влизане в сила на постановлението за възлагане, в конкретния случай не намира приложение, тъй като законодателят не ѝ е придал обратна сила по отношение на вече издадени постановления за възлагане. В предложението е посочено като практика по въпроса и Решение № 833 от 19.05.2011 г. по в.гр.д.№ 880/10 г. на Софийския апелативен съд, но същото е неотнормено, доколкото в него е разгледан въпроса за конкуренция между приобретатели, които черпят права от различни праводатели, докато /както е посочено и в самото решение/ разпоредбата на чл.113 ЗС разрешава конкуренцията между лица, които последователно са придобили права от един и същ праводател. Като се има предвид гореизложеното, становището ни е, че по въпроса не е налице противоречива съдебна практика като основание за образуване на тълкувателно дело, доколкото решенията на Шуменския окръжен съд и Пловдивския апелативен съд са относими към вече изгубила актуалност законова разпоредба, още повече, че второто от тях е съобразено със задължителна за долноинстанционните съдилища практика по чл.290 ГПК.

4. По въпроса, **по какъв процесуален ред може да се релевира недействителността на публичната продажба по чл.496, ал.3 ГПК**, е налице противоречива практика на състави на ВКС. Според едното становище, тази недействителност може да се предяви както чрез самостоятелен установителен иск, така и инцидентно като

преюдициален въпрос в производството по предявен иск за собственост на имота, обект на проданта /Решение № 129 от 22.10.2015 г. по гр.д.№ 2091/15 г. на II г.о./. Обратното становище, според което недействителността по чл.496, ал.3 ГПК може да се релувира само по пътя на обжалване на постановлението за възлагане или чрез самостоятелен иск, е обективизирано в Решение № 153 от 12.07.2013 г. по гр.д.№ 1317/13 г. на II г.о. и Определение № 683 от 22.10.2015 г. по ч.гр.д.№ 4764/15 г. на IV г.о..

5. По въпроса, допустим ли е иск за обявяване недействителност на извършено от длъжника разпореждане със запорирана вещь или взимане, респ. разпореждане с имот след вписване на възбрана, предявен от лицето, в чиято полза е наложен запора или възбраната, е налице противоречива практика. Според едното становище, такъв иск е допустим и следва да се квалифицира по чл.452, ал.1 ГПК /Решение № 292 от 22.12.2015 г. по гр.д.№ 1159/15 г. на IV г.о./. Според обратното становище, такъв иск е недопустим поради липса на правен интерес, тъй като търсената защита следва от поредността на извършените вписвания, при което извършеното разпореждане с възбранения имот е непротивопоставимо на вписалото възбраната лице по силата на закона /Определение № 317 от 17.10.2008 г. по ч.т.д.№ 247/08 г. на II т.о./.

Използваме случая да Ви сезираме за установена от нас противоречива съдебна практика и по друг въпрос, отнасящ се до субективните предели на изпълнителния лист, а именно:

Дали има качеството на длъжник в изпълнителното производство или трето за изпълнението лице платилият трудовото възнаграждение на длъжника въпреки наложеният заповор, без да удържи сумата по заповора /чл.512, ал.3 ГПК/? Според едното становище по въпроса, предвидената в закона солидарна отговорност на третото лице не му придава качеството на длъжник в изпълнителното производство, тъй като не е обхванато от субективните предели на издадения срещу длъжника изпълнителен лист, а за него на основание чл.507, ал.3 ГПК възникват само задължения на пазач на вземането, при което всякакви разпореждания със същото са непротивопоставими на вискателя /Определение № 5849 от 15.12.2015 г. по в.ч.гр.д.№ 1027/15 г. на Благоевградския окръжен съд/. В аналогичен смисъл са Определение № 551 от 22.07.2015 г. по в.гр.д.№ 513/15 г. /потвърдено с Определение № 3497/ 04.12.2015 г. по ч.гр.д.№ 3734/15 г. на САС/ и Решение № 507 от 30.11.2015 г. по в.гр.д.№ 740/15 г. на Врачанския окръжен съд, в които също се приема, че предвидената в чл.512, ал.3

ГПК солидарна отговорност на третото лице не е основание съдебният изпълнител да предприема изпълнителни действия срещу него в качеството му на длъжник, без да се е снабдил с изпълнителен лист срещу това лице. Становището е застъпено и в постановеното в производство по чл.73, ал.4 във връзка с ал.1 ЗЧСИ Решение № 601 от 07.07.2009 г. по гр.д.№ 348/09 г. на ВКС, IV г.о., според което са незаконосъобразни предприетите от съдебния изпълнител изпълнителни действия срещу третото задължено лице по чл.512, ал.3 ГПК, преди вискателят да се е снабдил с изпълнителен лист срещу него. Обратното становище е обективизирано в Решение № 1202 от 20.08.2008 г. по в.ч.гр.д.№ 597/08 г. на Врачанския окръжен съд, според което действията на работодателя, платил трудовото възнаграждение на длъжника въпреки наложения заповед, го превръщат в длъжник, като по искане на вискателя дължимата сума следва да бъде събрана от него в рамките на вече образуваното изпълнително производство въз основа на издадения срещу длъжника изпълнителен лист. Същата теза по същество е застъпена и в Решение № 49 от 12.06.2009 г. по в.ч.гр.д.№ 117/09 г. на Бургаския окръжен съд, в което се приема, че в хипотезата на чл.512, ал.3 ГПК съдебният изпълнител може да предприеме срещу третото задължено лице действия за принудително събиране не на цялата дължима от длъжника сума, а само за сумата, която работодателят е бил длъжен да удържи от трудовото му възнаграждение.

Противоречива практика на състави на ВКС беше установена и по друг въпрос, свързан с изпълнителното производство, а именно: **Може ли да бъде издаден по реда на чл. 245, ал. 3, изр. второ ГПК обратен изпълнителен лист за разноските, събрани в изпълнителното производство в полза на вискателя от длъжника, срещу когото е било допуснато предварително изпълнение?** Според едното становище, обективизирано в Определение № 210/ 07.05.2015 г. по ч.гр.д. № 1097/2015 г. на I г.о., и Определение № 66/ 04.04.2017 г. по ч.т.д. № 2705/2015 г. на I т.о., обратен изпълнителен лист се издава само за онези суми, посочени в първоначалния изпълнителен лист, издаден въз основа на съдебен акт, загубил своята изпълнителна сила, като не се присъждат събраните от съдебния изпълнител разноски в незаконосъобразно проведеното изпълнително производство. Като аргумент в подкрепа на тази теза в първото от цитираните определения е посочено, че за защита срещу присъждане на разноски в изпълнителното производство е предвиден друг процесуален ред – жалба срещу акт на съдебния изпълнител /чл.435, ал.2 ГПК/.

Според другото становище, застъпено в Определение № 429/29.10.2012 г. по гр.д. № 1458/2010 г., на IV г.о., Определение № 295/28.06.2011 г. по ч.гр.д. № 228/2011 г. на II г.о., Определение № 232/28.10.2016 г. по т.д. № 2703/2015 г на I т.о., Определение № 429/29.10.2012 г. по гр.д. № 1458/2010 г. на IV г.о. и Определение № 332/01.11.2016 г. по гр.д. № 846/2016 г. на IV г.о., с „обратния“ изпълнителен лист се присъждат и събраните в изпълнителното производство разноски от длъжника, тъй като същите са получени от вискателя въз основа на допуснатото предварително изпълнение.

Като се има предвид изложеното, по-горе, становището ни е, че е налице противоречива съдебна практика по смисъла на чл.124, ал.1 ЗСВ по въпроси №№ 1, 2, 4 и 5 от предложението на колегите от СРС и СГС, както и по поставените от нас въпроси относно приложението на чл.512, ал.3 ГПК и чл.245, ал.3, изр.2 ГПК, като предоставяме на Вашата преценка дали да сезирате Общото събрание на съдиите от Гражданска и Търговска колегия на ВКС с искане за приемане на тълкувателно решение за уеднаквяване на практиката по тези въпроси.

Приложения: цитираната съдебна практика

Красимир Влахов:

Дария Проданова: